



Радіч Уляна Володимирівна,
студентка групи ЗЛм-1-24-1.4д, II курс, освітня
програма «Зарубіжна література
і світова художня культура»
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник:

Г.В. Бітківська, завідувач кафедри світової літератури, доктор філологічних наук, доцент, Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ОБРАЗУ ПЕРСЕФОНИ В РОМАНІ СКАРЛЕТТ СЕНТ-КЛЕР «ДОТОРК ТЕМРЯВИ»

У статті досліджується репрезентація образу Персефони в романі С. Сент-Клер «Доторк темряви» крізь призму класичної міфології та сучасного фентезі-нарративу. Простежуються етапи трансформації героїні, її емансипація, здійснюється інтерпретація архетипу жінки-жертви. Визначається специфіка зображення образів-персонажів, передовсім стосунки Персефони з Гадесом та Деметрою. символіка темряви, нарциса. Увагу зосереджено на феміністичній ре-цепції образу Персефони в контексті сучасної літератури.

Ключові слова: міф, архетип жертви, образ Персефони, Скарлетт Сент-Клер, фемінізм, роман-фентезі.

Постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки. Сучасна філологічна наука дедалі активніше звертається до аналізу художніх творів, у яких трансформуються і відтворюються класичні міфологеми в нових культурних контекстах. Особливий інтерес становлять тексти з переосмисленням архетипів з феміністичних позицій. У цьому аспекті образ Персефони, богині весни та володарки Підземного царства, постає не лише як персонаж давньогрецької міфології, а як багатогранний символ, що відображає новітні уявлення про жіноче призначення, свободу вибору та право на самоідентичність.

У романі сучасної американської письменниці Скарлетт Сент-Клер «Доторк темряви» (*A Touch of Darkness*, 2019) відбувається художня репрезентація міфу про Деметру і Персефону в дусі постмодерністської поетики. Авторка не лише адаптує античний сюжет до вимог жанру фентезі, а й видозмінює його філософські та етичні елементи. У такому прочитанні образ Персефони стає маркером боротьби за суб'єктність, символом психологічної зрілості та водночас уособленням внутрішнього конфлікту, який розгортається між покірністю традиціям і прагненням до самовираження. Цей аспект є особливо актуальним в умовах сучасного літературознавчого дискурсу, який активно досліджує перехідні стани, трансгресивний досвід, а також кризу ідентичності в межах жіночих архетипів.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є дослідження художніх засобів репрезентації образу Персефони в романі С. Сент-Клер «Доторк темряви». Для її досягнення необхідно розв'язати такі **завдання**: визначити ключові етапи становлення героїні як суб'єкта дії; проаналізувати символічні сенси образної системи твору; виявити вплив інших персонажів на трансформацію її характеру; окреслити художні прийоми, за допомогою яких С. Сент-Клер трансформує міф у жанрі фентезі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які опирається автор. Образ Персефони привертає увагу багатьох дослідників античної спадщини та її художніх інтерпретацій у творах різних авторів (Бітківська, 2025: 11). Однак наукове студіювання творів С. Сент-Клер тільки розпочинається, що зумовлює актуальність нашого дослідження. Зокрема, Н. Городнюк пропонує психоаналітичний підхід до аналізу образу Персефони. У статті «Трансформація міфу про Деметру, Гадеса та Персефону у циклі романів Скарлетт Сент-Клер “Гадес і Персефона”» вона аргументовано показує, як авторка відходить від традиційної схеми викрадення жертви та

формує складний образ жінки, здатної на етичний вибір і владу. На думку дослідниці, в образі Деметри втілено архетип «матері, деспотично зацикленої на своїй вже дорослій доньці; Персефона – дівчина, що проходить необхідний етап сепарації від матері, архетип доньки, що змушена обирати між чоловіком і матір'ю» (Городнюк, 2024: 9). Г. Бітківська у розвідці «Інтерпретація міфу про Деметру і Персефону в романі-фентезі Скарлетт Сент-Клер “Доторк темряви”» зауважує, що авторка модифікує основні мотиви міфу, переносить дію роману у вигаданий світ Нових Афін, використовуючи простір фентезі для зображення і обговорення важливих сучасних проблем ідентичності, моральних цінностей, гендеру (Бітківська, 2025: 15). Отже, сучасні наукові студії демонструють підвищену увагу до теми фемінної ідентичності, особливо в аспектах трансформації класичних образів у сучасному художньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням авторських положень. У гомерівському гімні до Деметри Персефона постає як об'єкт викрадення – символ жіночої пасивності. Вона зриває нарцис, несвідомо відкриваючи вхід до Підземного світу. Її долю вирішують інші – Зевс, Деметра, Аїд (Бітківська, 2025: 11-12). У романі С. Сент-Клер відбувається принципово інший сюжетний поворот: Персефона самостійно укладає угоду з Гадесом. Цей вибір ініціює процес змін в її характері: від вразливої, невпевненої в собі дівчини до рішучої богині, яка не лише здатна чинити опір, а й бере участь у керуванні світом мертвих. У романі «Доторк темряви» збережено й розширено символіку нарциса – він не тільки зображений у ключових епізодах, але набуває нового значення. Нарцис уже не тригер пасивності, а елемент сили Персефони: трон у вінку з нарцисів символізує її владу, здобуту через страждання та прийняття себе.

Трансформація образу Персефони в романі С. Сент-Клер «Доторк темряви» має чітку динаміку, яка відповідає не лише архетипному шляху героїні, а й сучасній концепції феміністичної ініціації. Героїня починає з позиції заперечення власної сутності: залишає світ богів і живе серед смертних, приховуючи свою божественну сутність, намагаючись бути «звичайною». Такий вибір позначає її прагнення до самопізнання, самоствердження. Персефона усвідомлює, що її бажання відрізняються від шляху, який бачить для неї Деметра. Всупереч матері, дівчина обирає життя з Гадесом. Цей вибір знаменує етап усвідомлення Персефоною своєї інакшості, і водночас – сили. Завершальна фаза її становлення – освоєння магії богині. В епізоді, коли Персефона добровільно сидить на троні, прикрашеному нарцисами, вона інтегрує обидва начала – світло

і темряву, любов і гнів, емоційність і раціональність. Такий розвиток образу резонує з тезою фемінізму про виникнення жіночої суб'єктності в момент перетину соціальної ролі з внутрішнім бажанням. Персефона в романі С. Сент-Клер – не персонаж, що змінюється під впливом кохання, а жінка, яка вибудовує власну суб'єктність через конфлікт, тіло, магію та відповідальність.

Художнє розкриття образу Персефони відбувається під час її взаємодії з іншими персонажами, з тими, хто репрезентує зовнішній тиск, підтримку або виклик. Найважливішими з них є Деметра, Гадес, Геката та Лекса.

Деметра у романі є не лише богинею родючості, але й символом гіперопіки. Вона прагне контролювати життя Персефони, тримаючи її подалі від магії, істинної природи, сексуальності та самостійного вибору. Така позиція породжує конфлікт: мати не визнає дорослішання дочки, а дочка – не може жити в тіні чужих очікувань. На рівні символики, Деметра уособлює традиційний порядок, де жінка має бути безпечною, «доброю», незагрозливою. Вихід Персефони з-під її контролю – це акт розриву дитячої залежності, за К. Юнгом, ініціація індивідуальності.

Геката – одна з найважливіших фігур у житті Персефони. Вона не втручається без потреби, але завжди спостерігає, підказує, наставляє. Її функція – провідниця між світами: свідомим і несвідомим, світлом і темрявою. У психологічному сенсі, Геката виконує роль менторки з тіні – вона не змінює героїню напрому, а допомагає їй побачити шлях. Через неї розкривається мотив жіночої солідарності, заснованої не на ієрархії, а на взаємній підтримці та повазі до особистісного шляху.

Стосунки Персефони з Гадесом – це не просто романтична візія, а ключовий простір трансформації. Гадес постає не як викрадач, а як дзеркало її внутрішньої сили. Він визнає її потенціал, але не нав'язує свою волю. Його ставлення – спочатку стримане, потім пристрасне, але завжди – з повагою до її вибору. Завдяки Гадесу Персефона починає вивчати власну природу: не через покору, а через зіткнення. Їхні конфлікти – не прояв токсичності, а простір для зростання обох. Їхній союз – це партнерство, де обидва проходять шлях від самотності до довіри.

Лекса – найкраща подруга Персефони, яка виконує роль опори в реальному світі. Її функція важлива не лише як тло чи емоційна підтримка, а як нагадування, що Персефона не ізольована у своїй боротьбі. Лекса надає простір для діалогу, прийняття, критики – і тим самим демонструє модель щирої жіночої дружби у фентезійному наративі. Через взаємини з Лексою Персефона бачить, що

вразливість – це не слабкість, а форма сили. Їхній діалог часто є контрапунктом до розв'язування складних стосунків із матір'ю чи Гадесом.

Душі смертних у Підземному світі, боги на зібраннях, навіть журналісти, що переслідують її, – усі ці образи відбивають етапи становлення Персефони. Вона вчиться реагувати, обстоювати себе, відстоювати істину, не втрачаючи співчуття. Її рішення судити душі, її вибір не знищувати, а відновлювати – це акти зрілої суб'єктності, у яких героїня не копіює чужу модель влади, а створює власну.

Символіка роману надзвичайно насичена. Центральними образами є темрява, нарцис, сад, вогонь, кров, трон. Кожен із цих символів має змінене значення порівняно з традиційним міфом. Темрява – не зло, а простір внутрішньої істини. Саме в темряві Персефона розкриває свої сили. Вона не боїться Підземного світу – вона стає його частиною, не втрачаючи себе. Нарцис – символічно зберігає подвійність. У давньогрецькому міфі – це квітка смерті й зваби. У Сент-Клер – це ще й символ вибору. Коли Персефона приймає нарциси, вона не втрачає себе – вона приймає власну багатовимірність. Мотив саду перегукується з ідеєю внутрішніх змін. У романі героїня вчиться створювати життя, зелений простір у Підземному царстві. Це акт творчості, що символізує жіночу здатність творити нову реальність, навіть із травми.

Почуття Персефони і Гадеса в романі відрізняються від міфологічного трактування і втілюють сучасні етичні норми. Це динаміка двох особистостей, які навчаються бачити один в одному більше, ніж роль чи функцію. На початку стосунки характеризуються нерівністю: Гадес – досвідчений, владний, Персефона – наївна, розгублена. Але ця нерівність не зберігається: героїня швидко розуміє, що може впливати, приймати рішення, бути центром подій. У процесі діалогу, конфліктів і довіри виникає партнерство, а не залежність. Сцени ревності, непорозуміння, суперечок – це не драматизація, а реалізм психології стосунків. Авторка, як зазначає Н. Городнюк, «моделює союз, у якому влада розподіляється не силою, а вибором і визнанням» (Городнюк, 2024: 10). Персефона не «належить» Гадесу – вона з ним, бо сама обирає бути, а Гадес визнає її не просто коханою, а рівною. Це не фінал, а початок нового союзу.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи проведене дослідження, можна зробити висновок, що роман С. Сент-Клер «Доторк темряви» є не просто адаптацією давньогрецького міфу, а його глибокою феміністичною реконструкцією. Образ Персефони, представлений у творі, демонструє складний шлях особистісної трансформації – від підкорення до самореалізації. С. Сент-

Клер свідомо уникає традиційної дихотомії «жертва–володар», натомість показує амбівалентну природу героїні, здатної об'єднати протилежні світи: життя й смерть, любов і біль, світло й темряву.

Символи (темрява, нарцис, підземне царство) і архетипні мотиви (ініціація, подвійність жіночого начала) надають змогу створити сучасне трактування міфологічного сюжету. С. Сент-Клер не лише актуалізує міф у жанровій формі фентезі, а й осмислює роль жінки у сучасному культурному ландшафті: як суб'єкта, що володіє правом голосу, магією, тілесністю і вибором.

Отже, образ Персефони романі С. Сент-Клер «Доторк темряви» уособлює іпостась не лише богині весни й царства мертвих, а й внутрішню зрілість, силу й гармонію між антитетичними рівнями. Він має універсальний характер, оскільки символізує процес самопізнання, який резонує з досвідом багатьох жінок у ХХІ столітті.

Список використаних джерел

- Бітківська Г.В. Інтерпретація міфу про Деметру і Персефону в романі-фентезі Скарлетт Сент-Клер «Доторк темряви». Як Гомер став Сімпсоном: інтерпретація класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі: матеріали Міжнародної наукової конференції / ред. кол. О.Д. Харлан, Г.І. Табакова, Т.В. Свица. Бердянськ: БДПУ, 2025. С.11–15.
- Городнюк Н. А. Трансформація міфу про Деметру, Гадеса та Персефону у циклі романів Скарлетт Сент-Клер «Гадес і Персефона». Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія. 2024. Вип. 30. С. 7–17.
- Сент-Клер С. Гадес і Персефона. Книга 1 : Доторк темряви / перекл. з англ. Г. Литвиненко. Київ : Вид-во Букшеф, 2024. 400 с.

References

- Bitkivska H.V. Interpretatsiia mifu pro Demetru i Persefonu v romani-fentezi Skarlett Sent-Kler «Dotork temriavy». Yak Homer stav Simpsonom: interpretatsiia klasychnoi literatury v suchasnomu literaturnomu ta mediaprostori: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii / red. kol. O.D. Kharlan, H.I. Tabakova, T.V. Svitsa. Berdiansk: BDPU, 2025. S.11–15.
- Horodniuk N. A. Transformatsiia mifu pro Demetru, Hadesa ta Persefonu u tsykli romaniv Skarlett Sent-Kler «Hades i Persefona». Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Filolohiia. 2024. Vyp. 30. S. 7–17.
- Sent-Kler S. Hades i Persefona. Knyha 1 : Dotork temriavy / perekl. z anhl. H. Lytvynenko. Kyiv : Vyd-vo BUKSHEF, 2024. 400 s.

FEATURES OF THE REPRESENTATION OF THE IMAGE OF PERSEPHONE IN SCARLETT SAINT-CLER'S NOVEL «TOUCH OF DARKNESS»

Ulyana Radich, second-year student, educational programme «Foreign Literature and World Art Culture» of the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

The article examines the representation of Persephone in S. Saint-Clair's novel *Touch of Darkness* through the prism of classical mythology and contemporary fantasy narrative. It traces the stages of the heroine's transformation and emancipation and interprets the archetype of the female victim. The specificity of the depiction of characters is determined, primarily Persephone's relationship with Hades and Demeter, the symbolism of darkness and narcissus. Attention is focused on the feminist reception of the image of Persephone in the context of contemporary literature.

Keywords: myth, victim archetype, image of Persephone, Scarlett St. Clair, feminism, fantasy novel.